

Prevodi izrazov s področja strojne opreme v programu Lavalys EVEREST

Denis Ozebek

Oddelek za prevajalstvo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
ozebek1@gmail.com

Izveček

Članek ocenjuje primernost prevedenih izrazov s področja računalniške strojne opreme v diagnostičnem programu Lavalys EVEREST. Na podlagi 20 primerov bom ugotavljal, ali prevodne ustreznice sovpadajo z rabo v slovenskem prevodu operacijskega sistema Microsoft Windows, v besedilnem korpusu FidaPLUS ter v srednješolskem učbeniku za informatiko. Predvidevam, da bo terminologija programa usklajena z rabo v operacijskem sistemu.

1. Uvod

Lavalys EVEREST je računalniški diagnostični program, s pomočjo katerega uporabnik lahko nadzoruje stanje strojne ter programske opreme svojega računalnika. Raba je razširjena predvsem med navdušenci in sistemskimi administratorji, ki morajo v podjetjih zagotoviti brezhibno delovanje računalnika. Predpostavljam, da se bo računalniška terminologija programa ujemala s tisto v operacijskem sistemu Windows. Pri svojem delu sem uporabljal najnovejši operacijski sistem podjetja Microsoft, Windows 7. Prevod le-tega najverjetneje temelji na prevodih starejših operacijskih sistemov podjetja, ki jih, predpostavljam, nadgrajuje in izboljšuje.

Omeniti je potrebno, da sem uporabljal (angleški) Windows s ti. slovenskim jezikovnim paketom, in ne različice, ki je že v osnovi poslovenjena. Možno je, da se prevoda razlikujeta.

Da bi uporabnik kar najhitreje in točno prepoznal informacije, ki mu jih ponuja program, morajo te biti izražene s termini, ki jih uporabnik že pozna in se z njimi srečuje pri vsakdanjem delu. Okolje, ki ga največkrat vsakodnevno uporabljamo, pa je Microsoft Windows. (<http://marketshare.hitslink.com/>). "Danes je kar pomemben del slovenskega računalniškega izrazja nastal (tudi) po zaslugi prevedenih Microsoftovih programov" (Oter 2002: 335).

2. Definicije

FidaPLUS: "Korpus FidaPLUS je referenčni korpus (zaenkrat le pisnega) slovenskega jezika. Obsega približno 621.150.000 besed iz različnih virov jezika vsakdanje rabe, predvsem časopisov, revij, strokovne ter leposlovne literature, interneta ter besedilnega drobiža" (Arhar in Gorjanc 2007: 96).

Leksem: beseda kot nosilec pomena (iz SSKJ).

Operacijski sistem: "Operacijski sistem je osnovni program računalnika. Običajno je sestavljen iz jedra, ki upravlja računalnik in skrbi za njegovo zanesljivo delovanje, in uporabniškega vmesnika, ki jedro približa uporabniku" (Wechtersbach 2005: 136).

Termin: beseda, besedna zveza, ki poimenuje pojme določene stroke, panoge, strokovni izraz (SSKJ).

3. Teoretično

3.1. Zakaj sloveniti programsko opremo?

Hladnik v svojem članku zapiše, da se podjetje Microsoft kljub svojemu monopolnemu položaju zaveda pomena nacionalnega jezika, svoje izdelke pa sloveni predvsem iz ekonomskih razlogov (1998: 13). Zato je pričakovati, da bo tudi podjetje Lavalys kakovosti prevodom svojih programskih rešitev posvetilo zadostno mero pozornosti. Iz raziskave M. Oter (2002: 336) je razvidno, da se slovenski kupci oz. večje organizacije (za katere je namenjen tudi program EVEREST) ob možnosti izbire med angleško in slovensko različico programske opreme večkrat odločijo za slednjo.

3.2. Računalniško izrazje

Ob nastajanju novega izrazja se pojavijo sopomenski pari ali celo več leksemov, ki se nanašajo na isti denotat, na isto pojavnost. Ti /.../ se v jeziku pojavijo, ker se ob vdoru (v našem primeru) angleških poimenovanj jezik ne uspe takoj odzvati, zato se po eni strani prične angleški izraz ustaljevati, počasi pa se pričnejo pojavljati tudi že slovenske ustreznice, ki jih je včasih lahko tudi več, če prvi poslovenjeni predlog ni najboljši" (Oter 2002: 343).

Pričakujem, da se bom tudi sam pri ocenjevanju ustreznosti prevedenih izrazov programa srečal z leksemi, ki se nanašajo na isto pojavnost.

4. Metode dela

Najprej sem iz programa s področja strojne opreme izbral 20 izrazov, ki so prisotni tudi v operacijskem sistemu. Nato sem njihovo rabo opazoval še v učbeniku za informatiko. Če so se pojavile nedoslednosti, sem upošteval vse možne variante (npr. v primeru *disk*, *trdi disk*, *fizični disk*). Na koncu sem

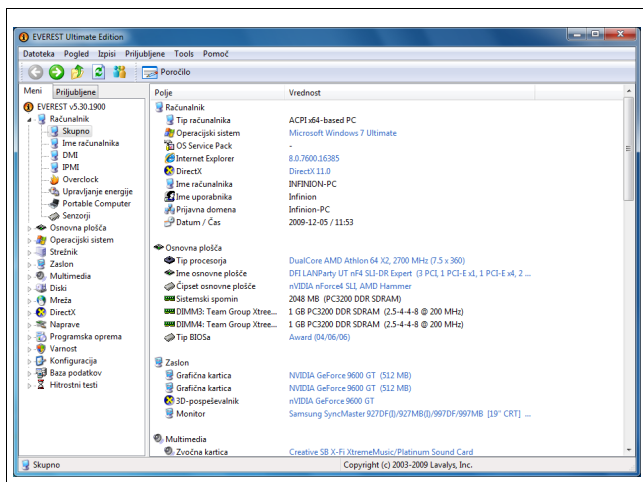
pogostost rabe vseh možnih slovenskih ustreznih preveril v korpusu FidaPLUS. Če so bile vse prevodne ustreznice enake – tako pri prevodu programa EVEREST kot pri učbeniku ter v operacijskem sistemu, frekvence v korpusu nisem preverjal. Ustreznost v programu uporabljene rešitve sem ocenil na podlagi podatkov o frekvenci pojavitve relevantnih zadetkov v korpusu ter glede usklajenosti s terminologijo v operacijskem sistemu.

4.1. Gradivo

Kot vir izrazov iz izvornika (v angleščini) in njihovega prevoda mi je služila jezikovna datoteka programa (lang_si.txt), ki se nahaja v poddirektoriju namestitvene mape (Lavalys/EVEREST Ultimate Edition/Language). Iz komentarjev na začetku datoteke je razvidno, da je avtor prevoda Zdenko Dolar, prevod pa je bil zadnjič posodobljen 23. avgusta 2009. Pri raziskovanju sem uporabljal trenutno najnovejšo javno dostopno različico programa (5.30.1900).

4.2. Izbira izrazov

Najprej sem v grafičnem uporabniškem vmesniku programa (Slika 1) iz kategorije *Računalnik* in podkategorije *Skupno* izbral izraze. Sledilo je preverjanje doslednosti rabe izraza v slovenski jezikovni datoteki programa. Uporabil sem le tiste lekseme, ki jih je bilo mogoče najti tudi v vgrajenem sistemu pomoči za operacijski sistem Windows, *Pomoč in podpora*. Druge morebitne različice sem poiskal še v srednješolskem učbeniku za informatiko. Omejil sem se na 20 izrazov in jih nato umestil v naslednje kategorije: *matična plošča*, *procesor*, *pomnilniške enote*, *izhodne enote*, *vhodne enote* in *razširitvene kartice*.

Slika 1: Grafični uporabniški vmesnik programa EVEREST

5. Primerjava prevodnih ustreznih

5.1. Razhajanja

5.1.1. Matična plošča

Motherboard: Za ta izraz v slovenščini obstajata dve prevodni ustreznici: *matična plošča* in *osnovna plošča*. Program uporablja slednjo, v operacijskem sistemu in učbeniku pa se pojavlja prva. Glede na korpus je raba izenačena.

Slot: Program uporablja *podnožje*, učbenik in operacijski sistem pa prevodno ustreznico *reža*. Pri iskanju po korpusu sem se moral omejiti na računalniško revijo Monitor, saj ima beseda *reža* več pomenov in bi bilo število relevantnih zadetkov težje ugotoviti. Iz podatkov je razvidno, da sta izraza v slovenščini konkurenčna.

USB device: Pri prevajanju tega izraza se program in operacijski sistem razhajata le v načinu tvorjenja – pri programu *USB-naprava* (levi prilastek in vezaj), pri operacijskem sistemu pa *naprava USB* (neujemalni desni prilastek). Raba v korpusu je v prid obliki z desnim prilastkom (163 zadetkov), medtem ko je zveza *USB-naprava* komaj prisotna (5).

5.1.2. Processor

CPU: V programu je mogoče najti neprevedeno kratico *CPU* ter bolj splošen izraz *procesor*. Poleg slednjega v učbeniku in operacijskem sistemu opazimo še besedno zvezo *centralna procesna enota* in njeno kratico *CPE*. V rabi prevladuje izraz *procesor*.

CPU Clock: V programu in učbeniku zasledimo *takt procesorja*, v operacijskem sistemu pa *hitrost procesorja* oz. *hitrost CPE*. V FidiPLUS je največkrat uporabljena zveza *hitrost procesorja*.

5.1.3. Pomnilniške enote

Hard Disk Drive: Od vseh 20 izbranih primerov je za ta termin obstajalo največ konkurenčnih izrazov v slovenščini. Prevajalec programa nedosledno uporablja *disk*, *trdi disk* in *fizični disk*, učbenik navaja *disk* oz. *diskovni pogon*, operacijski sistem pa omenja kar štiri izraze: *disk*, *trdi disk*, *diskovni pogon* in *pogon trdega diska*. Tudi pri preverjanju rabe tega izraza sem se moral v korpusu omejiti na revijo Monitor, saj se beseda *disk* lahko nanaša še na številne druge pomene. Najpogosteje je bil uporabljen *disk* (14338), sledi *trdi disk* (3248), *diskovni pogon* (123), *fizični disk* (18) in *pogon trdega diska* (6). Vsekakor je v tem primeru potrebno pograjati Microsoftov program za pomoč uporabnikom. Uporablja kar štiri besede oz. besedne zveze z istim denotatom.

Optical Drive: Program uporablja *optični disk*, učbenik in Windows pa *optični pogon*. Razlika v pogostosti rabe je zanemarljiva.

RAM: Slovenski prevod programa EVEREST dosledno uporablja angleško kratico, medtem ko v operacijskem sistemu najdemo tudi opisno različico - *bralno-pisalni pomnilnik*. Enkrat samkrat se v sistemu *Pomoč in podpora* pojavi tudi

besedna zveza *bralni-pisalni pomnilnik*.¹ Učbenik predlaga še *delovni pomnilnik*. Po rabi prevladuje kratica *RAM* (3603), sledita *delovni pomnilnik* (242) in *bralno-pisalni pomnilnik* (19). Iskanje zveze *bralni-pisalni pomnilnik* ni vrnilo zadetkov.

5.1.4. Izhodne enote

Monitor: Program in operacijski sistem uporabljata kar tujko *monitor*, medtem ko Wechtersbach v učbeniku priporoča termin *prikazovalnik* (2005: 127). Raba slednjega je sicer relativno pogosta (447 zadetkov), vendar zanemarljiva v primerjavi z *monitorjem* (19491).

5.1.5. Vhodne enote

Keyboard: Medtem ko v učbeniku in sistemu za pomoč uporabnikov lahko preberemo o *tipkovnici*, program uporablja izraz *tastatura*.

Scanner: Program uporablja tujko *skener*, učbenik in operacijski sistem pa besedno zvezo *optični bralnik*.

5.1.6. Razširitvene kartice

Network adapter: V programu je uporabljena prevodna ustreznica *mrežna kartica*, iz korpusnih podatkov ter operacijskega sistema pa je razvidno, da bi bil bolj primeren izraz *omrežna kartica*.

5.2. Sovpadanja

Leksemi, ki so bili dosledno uporabljeni v vseh treh opazovanih okoljih: v programu, učbeniku in operacijskem sistemu:

Matična plošča: *BIOS* (BIOS) in *cache* (predpomnilnik), izhodne enote: *printer* (tiskalnik), vhodne enote: *mouse* (miška), razširitvene kartice: *audio adapter* (zvočna kartica), *graphics controller* (grafična kartica) in *modem* (modem).

6. Zaključek

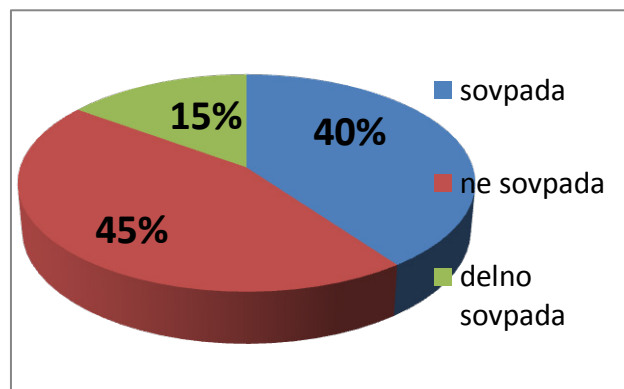
Od skupno 20 izbranih izrazov je slovenski prevod programa EVEREST popolnoma sovpadal s terminologijo v operacijskem sistemu Windows v 8 primerih, v 3 primerih delno (program je uporabljal enega izmed izrazov, ki so prisotni tudi v OS²), v 9 primerih pa je odstopal (Graf 1).

Čeprav je število izbranih izrazov relativno majhno, so se pokazala velika razhajanja med termini v programu ter v operacijskem sistemu.

Iz nekaterih primerov je razvidno (npr. pri *tastaturi*, *fizičnem disku* in *USB kontrolerju*), da se je prevajalec

programa ravnal po lastnem jezikovnem občutku in ne po preišljeni izbiri ustreznice glede na rabo.

Tezo, da je terminologija programa Lavalys EVEREST usklajena s tisto v operacijskem sistemu, je torej potrebno ovreči.

Graf 1: Sovpadanje izrazov prevoda programa EVEREST z operacijskim sistemom Windows (v odstotkih)

7. Literatura

Arhar, Špela in Gorjanc, Vojko, 2007: Korpus FidaPLUS: nova generacija slovenskega referenčnega korpusa. *Jezik in slovnost* 52/2. 95-110.

Hladnik, Miran, 1998: Računalniška slovenščina. *Razgledi* 11. 13-14.

Lavalys – Comprehensive IT Security and Management. <<http://www.lavalys.com/products.php?ps=UE&lang=ee&page=1>> (6.12.2009)

Market share for browsers, operating systems and search engines. <<http://marketshare.hitslink.com>> (6.12.2009)

Oter, Mija, 2002: Izbiranje jezika v računalniškem izrazju. *Slavistična revija* 50/3. 333-348.

SSKJ: Slovar slovenskega knjižnega jezika. <<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>> (6.12.2009)

Wechtersbach, Rado, 2005: *Informatika: Učbenik za srednje izobraževanje*. Ljubljana: Saji.

¹ Verjetno gre za tiskarsko napako.

² OS - operacijski sistem